

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku E. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w W.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 czerwca 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego
kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 17 października 2019 r. oddalił apelację ubezpieczonej E. P. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 19 września 2017 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 6 lipca 2016 r., odmawiającej przyznania ubezpieczonej prawa do emerytury pomostowej, ponieważ po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291; dalej jako ustawa pomostowa) ani na dzień 1 stycznia 2009 r. nie wykazała 15 lat takiej pracy.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że ubezpieczona, będąc zatrudniona w okresie od dnia 6 kwietnia 1976 r. do dnia 21 grudnia 1989 r. w P. w W. na stanowisku operatora maszyn do produkcji lamp oraz od dnia 4 października 1995 r. do dnia 31 grudnia 2007 r. w N. Spółce z o.o. w B. na stanowisku operatora maszyn, nie wykonywała prac zamieszczonych w wykazie prac w szczególnych warunkach, stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy pomostowej, wymienionych pod poz. 8 jako „praca bezpośrednio przy ręcznym zestawianiu surowców lub ręcznym formowaniu wyrobów szklanych w hutnictwie szkła” ani pod poz. 40 jako „praca przy produkcji węglików spiekanych, elektrod, rud i walczaków oraz żelazostopów”. Z opinii biegłego sądowego z zakresu bhp, pracując w spornych okresach przy produkcji jarzników i lamp sodowych, ubezpieczona nie zajmowała się pracami „przy produkcji węglików spiekanych, elektrod, rud i walczaków oraz żelazostopów” lecz obsługiwała maszyny do zgrzewania/zatapiaania/obtapiania elektrod w jarznikach, rurek kwarcowych i lamp. Obsługa maszyn przy wykonywaniu w/w prac wykluczała natomiast możliwość uznania za wykonywanie ich ręcznie, a ponadto zakłady zatrudniające ubezpieczoną w spornych okresach nie należały do branży „hutnictwo szkła”. Niezaliczenie spornych okresów do pracy w warunkach szczególnych, wymienionych w załączniku nr 1 do ustawy pomostowej powoduje, że ubezpieczona na dzień 1 stycznia 2009 r. nie udowodniła co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej.

Ubezpieczona w całości zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenia od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego oraz przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 k.p.c.), a mianowicie: 1) poz. 8 i 40 załącznika nr 1 do ustawy pomostowej, przez błędną wykładnię i uznanie, że praca na stanowisku operatora maszyn do produkcji lamp nie jest pracą wykonywaną w warunkach szczególnych, ze względu na niewykonywanie ręcznie całego procesu i wspomaganie się maszynami; 2) art. 4 w związku z art. 49 w związku art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej, przez ich błędną

wykładnię i uznanie, że praca polegająca na produkcji jarzników, lamp sodowych, rurek kwarcowych oraz przy zatapianiu, zgrzewaniu, obtapianiu elektrod w jarznikach, z wykorzystaniem trujących substancji (rtęci, azbestu, toru) i w wysokiej temperaturze, nie stanowi pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, związanej z czynnikami ryzyka, które mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenia zdrowia mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej; 3) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez oparcie orzeczenia Sądów obu instancji na opinii biegłego sądowego, mimo że jej zakres ma nikłą wartość merytoryczną i nie zawiera wystarczającego uzasadnienia dla przyjęcia, że praca wykonywana przez skarżącą nie stanowiła pracy w szczególnych warunkach.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do następujących pytań: 1) czy praca polegająca na wykonywaniu jarzników lamp rtęciowych, sodowych, przy zatapianiu i wyświecaniu jarzników stanowi pracę w warunkach szczególnych w myśl ustawy pomostowej oraz 2) czy wspomaganie się maszynami w procesie produkcji uniemożliwia zakwalifikowanie wykonywania tej pracy jako spełniającej kryteria z poz. 8 i 40 załącznika nr 1 do ustawy pomostowej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie od skarżącej na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2

k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienie prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw.

Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999).

Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7

czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Takich wymogów nie spełniają przedstawione przez skarżącą „zagadnienia prawne”, gdyż pozostają one poza ustaleniami faktycznym poczynionymi w sprawie przez Sądy obu instancji. Z treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wynika, że skarżąca formułuje oba zagadnienia w odniesieniu do wykonywanej przez siebie pracy przy produkcji jarzników, które „zatapiała w kwarcu, wyświecała w piecach azbestowych, sprawdzała ich napięcie, pracowała na montażu”, obsługiwała także „pompę, która dozowała rtęć do jarznika”, zaś zawarta we wniosku argumentacja koncentruje się wokół próby wykazania szkodliwości tej pracy „ze względu na występowanie kwarcu, rtęci, azbestu oraz wysokiej temperatury”, co potwierdza „otrzymywanie przez skarżącą dodatku z tytułu pracy w warunkach szkodliwych”. Stąd czynności wykonywane przez skarżącą w spornych okresach powinny zostać zakwalifikowane jako prace wymienione pod poz. 8 i 40 w wykazie prac w szczególnych warunkach, stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy pomostowej. Tymczasem z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), jednoznacznie wynika, że w spornym okresie skarżąca „zarówno przy produkcji jarzników, jak i lamp sodowych obsługiwała maszyny do zgrzewania/zatapiania/obtapiania elektrod w jarznikach, rurek kwarcowych, lamp”, a zatem nie są to prace polegające na „ręcznym formowaniu wyrobów ze szkła”, czy „przy produkcji węglików spiekanych, elektrod, rud i walczaków oraz żelazostopów”, wymienione w załączniku nr 1, odpowiednio pod

poz. 8 i 40. Przedstawione zagadnienia prawne są więc pozorne i w swej istocie stanowią polemikę z oceną prawną dokonaną przez Sądy obu instancji, oceniające ustalony w sprawie i niekwestionowany w skardze kasacyjnej stan faktyczny.

Tylko dla porządku przypomnieć w tym miejscu należy, że definiując w art. 3 ustawy pomostowej prace w szczególnych warunkach ustawodawca przyjął, iż są to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik nr 1 do tej ustawy. Z kolei definiując pojęcie prac o szczególnym charakterze ustawodawca przyjął, że są to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz takich prac określa załącznik nr 2 do ustawy. Wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (*vide*: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 r., IV SA/Po 335/11, publ. LEX nr 863891). W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się też, że art. 49 ustawy pomostowej zmienia wymagania konieczne do uzyskania emerytury pomostowej dla osób niespełniających warunku z art. 4 pkt 6 tej ustawy, zwalniając je wprawdzie z konieczności wykonywania po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jednakże wprowadzając równocześnie w to miejsce wymaganie, aby ubiegający się o rozważane świadczenie spełniał w dniu wejścia w życie ustawy

(1 stycznia 2009 r.) warunek posiadania co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Zatem nie ma podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze nie może być kwalifikowany jako okres pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów (art. 3 ust. 1 ustawy) lub o szczególnym charakterze (art. 3 ust. 3 ustawy; por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 października 2016 r., II UK 373/15, LEX nr 217708; z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, czy z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 159/13, LEX nr 1405231). Jedynie ubezpieczonym, którzy po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywali pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej (tj. spełniali wymóg z art. 4 pkt 6 ustawy pomostowej), ustawodawca w art. 4 pkt 2 i 5 ustawy pomostowej przewidział możliwość doliczenia do 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze także okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu zarówno art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jak i art. 32 i art. 33 ustawy emerytalnej (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2017 r., I UK 472/16, LEX nr 2428814). Skarżąca, jak wynika z przytoczonych wyżej ustaleń faktycznych nie wykazała 15 lat takiej pracy.

Warto przy tym zwrócić uwagę - w związku z podstawami skargi - że zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej może być naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Wyłączenie to oznacza pozbawienie strony możliwości kwestionowania prawidłowości dokonanych przez sąd ustaleń przez odnoszący się do sfery oceny i wnioskowania zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II CSK 372/09, LEX nr 577688), na który powołuje się niniejsza skarga.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c.

